

ناستی هۆشیاری مامۆستایانی خویندنگه بنه‌رته‌تییه‌کان سه‌بارته به گرانى فێربوونى خویندنه‌وه (Dyslexia) له خویندنگه بنه‌رته‌تییه‌کانى شارى كه‌لاردا.

هه‌لمه‌ت فائق درویش محمود

به‌شى باخچه‌ى ساوايان، كۆلنجى په‌روه‌ردى بنه‌رته، زانكۆ گه‌رميان

Article Info

Received: June, 2019

Revised: June, 2019

Accepted: July, 2019

Keywords

گرانیه‌کانی فێربوون، گرانى فێربوونى خویندنه‌وه، ناستى هۆشیاری.

پێشه‌كى

گرانى فێربوونى خویندنه‌وه په‌كێكه له گرفته باوه‌كانى فێربوون كه توشى خویندكاران ده‌ییت له قۇناغه‌كانى خویندندا، له‌درنه‌نجامدا كاربه‌رى نه‌رێتی له‌سه‌ر به‌دهسه‌پێنانى خویندكار له خویندنگه به‌جێده‌هێلێت. نهم تووژینه‌وه‌یه تووژینه‌وه‌یه‌كى وه‌سفى شیکلریه، نلامنج لێ دياركردنى ناستى هۆشیاری مامۆستایانى خویندنگه بنه‌رته‌تییه‌كانه سه‌بارته به گرانیه‌كانى فێربوونى خویندنه‌وه، په‌كێكیتر له نامانجه‌كانى تووژینه‌وه‌كه بریتیه له لیکۆلینه‌وه له كلرگه‌رى نه‌زموونى وانوته‌وه له سه‌ر ناستى هۆشیاری مامۆستایان، قۆمى پارسی دروستكرا له‌سه‌ر بنه‌ماى تووژینه‌وه‌كانى پێشووه‌وه هه‌روه‌ها پێشینیاری پسیوران، به‌مه‌به‌ستى كۆكردنه‌وه‌ى زانیاریه‌كان قۆمى پارسییه‌كه به‌شێوه‌یه‌كى هه‌رپه‌مه‌كى به‌سه‌ر (94) مامۆستای قۇناغى بنه‌رته‌كه (12) خویندنگه‌ى بنه‌رته له سنوورى په‌روه‌ردى شارى كه‌لار دابه‌شكرا، ده‌رته‌نجامى تووژینه‌وه‌كه ده‌ریخست كه (71٪)ى مامۆستایان ناستى هۆشیاریان باشه سه‌بارته به نیشانه‌كانى گرانى فێربوونى خویندنه‌وه، هه‌روه‌ها 20٪ى مامۆستایان ناستى هۆشیاریان مامناوه‌نده، ته‌نها (8٪) له مامۆستایان ناستى هۆشیاریان نایابه، هه‌روه‌ها نه‌نجامى تووژینه‌وه‌كه سه‌ماندى كه نه‌زموونى وانوته‌وه‌كه كاربه‌رى نه‌رێتی هه‌یه له سه‌ر ناستى هۆشیاری مامۆستایان سه‌بارته به گرانى فێربوونى خویندنه‌وه.

Corresponding Author

Halmat.mahmood@garmian.edu.krd

پێشه‌كى

له به‌دهسه‌پێنانى قوتابخانه Ingesson, 2010; Glazzard, 2010; Shultz, 2013; (2007). هه‌ر بۆیه پێویسته زۆر گرنكى بدرێت به ده‌ستنیشانكردنى نه‌و خویندكارانه‌ى كه گرفتى فێربوونى خویندنه‌وه‌یان هه‌یه تاوه‌كو بپه‌ش جێبه‌جێ نه‌بن له پرۆسه‌ى فێربوون، خویندكارى توشیوو به گرانى فێربوونى خویندنه‌وه تاوه‌كو زووتر ده‌ستنیشان بكرێت نه‌گه‌رى چاره‌سه‌ركردنى كێشه‌كه‌ى زیاتر ده‌ییت به پێچه‌وانه‌شه‌وه راسته (Snowling, 2013). زانایانى بواری ده‌رووناسى و په‌روه‌رده به‌دریژایى میژوو پیناسه‌ى جیابازیان كردووه بۆ گرانى فێربوونى خویندنه‌وه، په‌كه‌مین پرۆنكردنه‌وه بۆ گرانى فێربوونى خویندنه‌وه ده‌گه‌رێته‌وه بۆ سه‌رده‌مى یۆنانیه‌كان كه وشه‌ى (Dyslexic) به‌كارهێناوه (Dys) به واتای گرفت هه‌روه‌ها (lexic) به‌واته‌ى وشه (Savage, 1985). دیسلېكسیا بریتیه له گرانى فێربوونى دیاریكراوى خویندنه‌وه كه هۆكاره‌كه‌ى گرفته له پرۆسه‌ می‌شكیه‌یه‌كان، گرانى فێربوونى خویندنه‌وه ده‌ستنیشان ده‌كرێت له ڕیگه‌ى هه‌بوونى گرفت له ناسینه‌وه‌ى وشه‌كان هه‌روه‌ها گرفت له

خویندنه‌وه و نوسین له بنه‌ما سه‌رده‌كى و گرنكه‌كانى فێربوونه، هه‌بوونى كه‌موكورتى له هه‌ریه‌ك له‌م بوارانه‌دا كاربه‌رى راسته‌وه‌خۆی له‌سه‌ر به‌دهسه‌پێنانى خویندكاران له قوتابخانه‌دا ده‌ییت، له جیهاندا (5-10٪)ى خویندكاران گرفتیان هه‌یه له فێربوونى خویندنه‌وه و نوسین و هه‌روه‌ها پرۆسه‌كانى بیركارى (Chakravarty, 2009). په دیاریكراوى گرانى فێربوونى خویندنه‌وه په‌كێكه له به‌ربلایترین جۆره‌كانى گرانى فێربوون له نێو خویندكاراندا، نهم گرانییه هه‌ر له له‌دايكیوونه‌وه له‌گه‌ل منداڵدا، به‌لام ناتوانرێت هه‌ستى پێبکړیت، چونکه كه‌سى توشیوو به‌شێوه‌یه‌كى ناسایى مامه‌له‌ و ره‌فتار ده‌كات، تاوه‌كو نه‌و کاته‌ى كه منداڵ ده‌خړیته خویندنگه‌كه‌وه و کات توشى گرفتى قورس ده‌ییته‌وه له فێربوونى پرۆسه‌كانى خویندنه‌وه. تووژینه‌وه‌كان ده‌ریان خستوه‌وه نه‌و خویندكارانه‌ى كه گرفتى خویندنه‌وه‌یان هه‌یه توشى كۆمه‌لیك گرفتى ده‌روونى و كۆمه‌لایه‌تى ده‌بنه‌وه، كه وایان لێده‌كات رۆبه‌رووى گرفت بن

هۆشیاری مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌ره‌تییه‌کان لاوازه دهرباره‌ی گرانی فۆربوون خوێندنه‌وه.

به نامانجی دژینه‌وه‌ی ناستی هۆشیاری مامۆستایان سه‌باره‌ت به گرانییه‌کانی فۆربوون له زانکۆی ئۆهایۆی ئەمریکا، توێژینه‌وه‌یه‌ک به ناوینیشانی " پوانگه‌ی مامۆستایان سه‌باره‌ت به گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه" له‌لایهن (Chugh , 2011) نه‌جامدرا، کۆمه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که پینکپاتبوو له مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌ره‌تییه‌کان له (٦) ناوچه‌ی جیاوازه له ویلایه‌تی ئۆهایۆ، نه‌جامی توێژینه‌وه‌کان دهریخست هه‌رچه‌نده مامۆستایان به شیوه‌یه‌کی گشتی ناستی زانیاریان په‌سه‌نده سه‌باره‌ت به گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، به‌لام کۆمه‌لگه‌یه‌که له تیگه‌یشتیان هه‌یه دهرباره‌ی نیشانه‌کانی و چه‌مکه بنه‌ره‌تییه‌کانی گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه.

له کوردستاندا، به‌پێی پێویست توێژینه‌وه له بواره‌کانی په‌روه‌رده‌ی تایبته نه‌کراوه به‌به‌راورد به ولاتانی پێشکەوتوو که گرنگی و بایه‌خێکی تایبته‌یان داوه به‌م بواره، که‌می توێژینه‌وه‌ی زانستی لهم بواره‌دا ده‌گه‌رته‌وه بۆ که‌می پێسپۆر له بواره‌که‌دا، هه‌ربۆیه نهم توێژینه‌وه هه‌ول‌ده‌دات ناستی هۆشیاری مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌ره‌تییه‌کان سه‌باره‌ت به گرانییه‌کانی فۆربوونی خوێندنه‌وه ده‌ستینیشان بکات، چونکه دهرروونناسان و په‌روه‌رده‌کاران کۆکن له‌سه‌ر پۆل و گرنگی مامۆستا له ده‌ستینیشانکردنی که‌سانی خاوه‌ن گرانی فۆربوون، هه‌روه‌ها نهم توێژینه‌وه له کارگه‌ری نهمزموونی وانه‌وتنه‌وه‌ی مامۆستایان له‌سه‌ر ناستی هۆشیاریان ده‌کۆئینه‌وه.

زیاری توێژینه‌وه

نهم توێژینه‌وه‌یه توێژینه‌وه‌یه‌کی په‌سی (وه‌سفی) شیکارییه، توێژهر هه‌ستاه به ناماده‌کردنی فۆرمی راپرسی له‌سه‌ر بنه‌مای توێژینه‌وه‌کانی پێشوو، پاشان بۆ به‌هێزکردنی راپرسییه‌که وه‌ستکه‌وتنی راستی و دروستی، فۆرمی راپرسییه‌که ناراسته‌ی (٥) پرۆفیه‌سۆری یاریده‌ده‌ر، دکۆژر، هه‌روه‌ها مامۆستا له بواره‌کانی په‌روه‌رده و دهررووناسی کرا. پاش وهرگرتنی تێیی و پێشنیاره‌کانیان، چه‌ند بره‌گه‌یه‌ک له فۆرمی راپرسییه‌که گۆرانکاری به‌سه‌ردا هات، پاش وهرگرتنی زهمانه‌ندی مامۆستایان له مانگی (٤) ی (٢٠١٩) فۆرمی راپرسییه‌که به‌شیوه‌یه‌کی هه‌رپه‌م‌که دابه‌شکرا به‌سه‌ر (٩٤) مامۆستای ناستی بنه‌ره‌تی له (١٢) خوێندنگه‌ی جیاوازا له‌سنوری به‌رپۆبه‌رایه‌تی په‌روه‌رده‌ی که‌لار، راپرسییه‌که پینکپاتبوو له (١٦) بره‌گه‌و به‌شیوه‌ی (Likert Scale) پینچ بژاردی هه‌بوو، واته به‌رزترین نهمه ده‌بیته (٨٠) بیته. ناسته‌کان دابه‌شکرا به‌سه‌ر نایاب (٦٠-٨٠)، باش (٤٠-٥٩) و مامناوه‌ند (٢٠-٣٩) و هه‌روه‌ها خوار مامناوه‌ند له ١٩ وه بۆ خوار. بۆ ده‌ستکه‌وتنی راستی و دروستی راپرسییه‌که توێژهر کرۆنباخ ئه‌لفای به‌کاره‌ینا، که نه‌جامه‌که‌ی بریتی بوو له (٠.٧٨١) که نه‌مه‌ش راستی و دروستی راپرسییه‌که‌یه ده‌سه‌لمێنیت، بۆ شیکردنه‌وه‌ی زانیارییه‌ کۆکراوه نامارییه‌کان توێژهر پرۆگرامی (SPSS) ی فۆرزی ٢٤ ی به‌کاره‌ینا.

نه‌جام

گواسته‌وه‌ی هێماکانی نووسین بۆ هێماکانی ده‌نگ (Vaughn, Bos, & Schumm, 2011). به‌تێه‌پوونی کات و نه‌جامدانی توێژینه‌وه‌ی نوێ گۆرانکاری به‌سه‌ر پیناسه و چه‌مکی گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه هاتوه، به‌بۆچوونی پینکخراوی پزیشکانی دهرروونی ئەمریکی، گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه بریتیه له گرفت له خوێندنه‌وه‌ی وشه‌کان، نهم که‌مووکورتیه کاتی که دهرده‌که‌وینت که خوێندکاریک له تاقیکردنه‌وه‌ی به‌ده‌سته‌پێنانی خوێندنه‌وه نهمی لاواز به‌ده‌سته‌پێنیت به‌به‌راورد به‌نهمی پێشینیکارو.

(Al-Shidhani&Arora ,2012; Hayiou-Thomas&Snowling,2015)

به‌هۆی گرنگی و به‌ربلاری گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه توێژینه‌وه‌ی زۆر کراوه به نامانجی باشت‌ر تیگه‌پیشن له‌گرفته‌که و هه‌روه‌ها چۆنیه‌تی ده‌ستینیشانکردن و چاره‌سه‌رکردنی، هه‌رچه‌نده ئه‌و توێژینه‌وانه‌ی کراوه به‌ته‌واوی هاوشیوه‌ی نهم توێژینه‌وه‌یه نییه، به‌لام به‌شیوه‌یه‌کی گشتی نامانجه گشتیه‌کانی توێژینه‌وه‌کان له‌یه‌که‌وه زۆر نزیکن.

(Ness & Southall,2010). توێژینه‌وه‌یه‌کیان نه‌جامدا به ناوینیشانی " زانست و زانیاری و بیروو بۆچوونی مامۆستا سه‌باره‌ت به گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه" کۆمه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که پینکپاتبوو له (٢٨٧) مامۆستا له شاری نه‌له‌باما- ئەمریکا، نامانجی توێژینه‌وه‌که بریتیبوو له ده‌ستینیشانکردنی ناستی زانست و زانیاری مامۆستایان سه‌باره‌ت گرفته‌کانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، توێژهران هه‌ستان به دروستکردنی راپرسییه‌که له‌سه‌ر بنه‌مای پێوه‌ری تایبته به نیشانه‌کانی گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه. دهرنه‌جامی توێژینه‌وه‌که دهریخست مامۆستایان شاره‌زایی سه‌ره‌تایان هه‌یه سه‌باره‌ت به گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، به‌لام هه‌له تیگه‌یشتن و زانیاری هه‌له‌یان هه‌بوو سه‌باره‌ت به نیشانه‌کان و بنه‌ما سه‌ره‌کویه‌کانی گرانییه‌کانی فۆربوون و هه‌روه‌ها چۆنیه‌تی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵیان.

(Nascimento & Queiroga,2018) توێژینه‌وه‌یه‌کی وه‌سفی شیکاریان له به‌رازیل نه‌جامدا به ناوینیشانی " زانست و زانیاری مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌ره‌تییه‌کان سه‌باره‌ت به گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه" کۆمه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که پینکپاتبوو له مامۆستایانی بنه‌ره‌تی له شاری نه‌برۆ لیما- به‌رازیل، چاوپێکه‌وتن به‌کاره‌ینا به‌مه‌به‌سه‌ی کۆکردنه‌وه‌ی زانیارییه‌کان له‌ریگه‌ی کۆمه‌له‌ پرسیاریکی ناراسته‌کراو سه‌باره‌ت به گرانییه‌کانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، نه‌جامی توێژینه‌وه‌که دهریخست که زۆرنه‌ی مامۆستایان زانیاریان که‌مه له‌سه‌ر گرانییه‌کانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، سه‌ره‌زایی هه‌بوونی پێشینه‌یه‌کی په‌روه‌رده‌ی باش، به‌لام نه‌و پرۆگرامه په‌روه‌رده‌یانه‌ی که بۆ مامۆستایان دانراوه هاوکاری مامۆستایان ناکات که شاره‌زایی نیشانه‌کانی گرانی فۆربوونی خوێندنه‌وه و هه‌روه‌ها چۆنیه‌تی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ خوێندکاران بن.

له هیندستان، (Acharya , prasantakumar2015) توێژینه‌وه‌یه‌کیان نه‌جامدا به ناوینیشانی هۆشیاری مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌ره‌تییه‌کان سه‌باره‌ت به گرانییه‌کانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، نامانجی سه‌ره‌کی توێژینه‌وه‌که بریتیبوو له ده‌ستینیشانکردنی ناستی هۆشیاری مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌ره‌تییه‌کان سه‌باره‌ت به گرانییه‌کانی فۆربوونی خوێندنه‌وه، کۆمه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که پینکپاتبوو له (٦٠) مامۆستای بنه‌ره‌تی له ناوشار و گونده‌کان، نه‌جامی توێژینه‌وه‌که دهریخست ناستی

ههروهه بۆ دهرخستى زياترى جياوازى له نىوان ههه ناستىكى نهزمون و ناستى هوشيارى، تاقىكردهوى دهنكن بهكارهيترا، لهسهه ناستى ۱٪ خشتهى ژماره (۴) تاقىكردهوى دهنكن(جياوازى له نىوان ناستى نهزمونى وانهوتنهوه و ناستى هوشيارى)

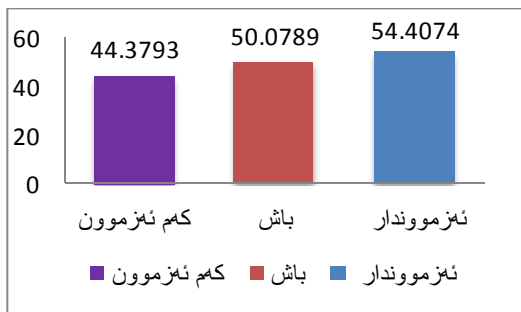
نهجمى توپزىنهوهكه دهريخست كه ۳۰٪ ماموستايان نهزمونيان له نىوان (۵۰) سائه ههروهه ۴۰٪ى بهشداربووانى توپزىنهوهكه نهزمونى وانهوتنهويان له نىوان (۶-۱۰) سائه، ههروهه ۲۸٪ى ماموستايانى بهشداربوو له توپزىنهوهكه نهزمونى وانهوتنهويان له سهرووى ۱۱ سائه.

Duncan^{at}

ناستهكانى نهزمونى وانهوتنهوه	Subset for alpha = 0.05		
	ژماره	1	2
كهه نهزمون	29	44.3793	
باش	38		50.0789
نهزموندار	27		54.4074
Sig.		1.000	1.000

دهركوت كه جياوازى ههيه له نىوان ناستهكانى نهزمون و ناستهكانى هوشيارى سهبارت به گرانيهكانى فېربوونى خوئندهوه.

خشتهى ژماره (۵) تاقىكردهوى دهنكن(جياوازى له نىوان ناستى نهزمونى وانهوتنهوه و ناستى هوشيارى)

به نامانجى دۆزىنهوى پهيوهندى نىوان رهگهز و ناستى هوشيارى تاقىكردهوى پرسون كاي سكوير بهكارهيترا. نهجمى تاقىكردهوهكه دهريخست هيج په يوهندىبه كاي كاريگهه رله نىوان رهگهز و ناستى هوشيارى ماموستايان نييه سهبارت به گرانيهكانى فېربوونى خوئندهوه.

نه خشتهى ژماره (۶) تاقىكردهوى پرسون كاي سكوير (پهيوهندى نىوان رهگهز و ناستى هوشيارى)

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1.581 ^a	4	.812
Likelihood Ratio	1.897	4	.755
Linear-by-Linear Association	.368	1	.544
N of Valid Cases	94		

خشتهى ژماره (۱) نهزمونى وانهوتنهوه

Valid Percent	Cumulative Percent	رژدى سهدى	فرىكوئىسى	نهزمون (۵۰) Valid سائل	
				30.9	30.9
30.9	30.9	30.9	29	كهه نهزمون (۵۰) Valid سائل	
40.4	71.3	40.4	38	مامناوهند(۶-۱۰) سائل	
28.7	100.0	28.7	27	نهزموندار(۱۱) سائل بۆ سهروهه	
100.0	100.0	100.0	94	كۆى گشتى	

فرىكوئىسى و رژدى سهدى بهكارهيترا بهمهيهسى دهستنيشانكردى ناستى هوشيارى ماموستايانى خوئندنگه بنهپهتبهكان سهبارت به گراني فېربوونى خوئندهوه، ناستى هوشيارى دابهشكرا بهسهه چوار ناستدا (خوار مام ناوهند)، (مامناوهند)، (باش)، ههروهه(ناياب). نهجمى توپزىنهوهكه دهريخست ۷۱٪ى ماموستايانى قۇناغى بنهپهتى ناستى هوشياريان باشه، ۲۰٪ى ناستى هوشياريان مامناوهنده، ههروهه تهپا ۸٪ له ماموستايان ناستى هوشياريان نايابه.

خشتهى ژماره (۲) ناستى هوشيارى ماموستايانى خوئندنگه بنهپهتبهكان گراني فېربوونى خوئندهوه

Cumulative Percent	Valid Percent	رژدى سهدى	فرىكوئىسى	مامناوهند	
				20.2	20.2
20.2	20.2	20.2	19	مامناوهند	
91.5	71.3	71.3	67	باش	
100.0	8.5	8.5	8	ناياب	
	100.0	100.0	94	Total	

خشتهى ژماره (۳) تاقىكردهوى وهن وهن نهؤفا (one-way ANOVA)

	Sum of Squares		Mean Square		Sig.
	Squares	Df	Square	F	
Between Groups	1423.008	2	711.504	11.500	.000003
Within Groups	5630.109	91	61.869		
Total	7053.117	93			

بۆ زانينى كاريگهه نهزمون لهسهه ناستى هوشيارى ماموستايان سهبارت به گرانيهكانى فېربوونى خوئندهوه، تاقىكردهوى وهن وهن نهؤفا بهكارهيترا، به پشتبهستى به (ف) لهسهه ناستى ۱٪ جياوازى دهركوت كه نهزمون كاريگهه ههيه لهسهه ناستى هوشيارى.

شیکردنه وهی نه نجامه کان

دوای شیکردنه وهی نامارده کانی توئینه وه که دهرکه وت که (۷۱٪) ی مامۆستایانی به شداربوو له توئینه وه که ناستی هۆشیاریان سه باره ت به نیشانه کانی گرانی فیربوونی خوئنده وه باشه، وانا زۆرینه ی مامۆستایان ناشنان به بنه ما سه رکه کیه کانی گرانی فیربوونی خوئنده وه و ده توانن هاوکاری توئهری دهرووئی بکن له ده ستیشانکردنی که سانی خاوه ن گرانی فیربوون، ههرچه نده زۆرینه ی مامۆستایان ناستی هۆشیاریان باشه سه باره ت به گرانییه کانی فیربوونی خوئنده وه، به لأم شارده زای مامه له و چۆنیتی کارکردن له گه ل نه و خوئنده کارانه دا نین، چونکه تنه با (۸٪) ی به شداربوان ناستی هۆشیاریان نایابه و ده توانن ریکاری پیوست بگرنه بهر بۆ مامه له کردنی له گه ل خوئنده کارانی توشبوو به گرانی فیربوونی خوئنده وه، نه نجامی نه م توئینه وه یه یه کده گریت له گه ل ده سته که وتنه کانی توئینه وه ی (Nascimento & Queiroga, 2018; Chugh, 2011) که نه نجامی توئینه وه که یان سه لماندی زۆرینه ی مامۆستایان شارده زای بنه ما سه رکه کیه کانی ده ستیشانکردن و ههروه ها مامه له کردن له گه ل خوئنده کارانی خاوه ن گرانی فیربوونی خوئنده وه نین، هۆکاری نه م نه نجامه ده کریت بگه رته وه بۆ بایه خنده دان به بواری په روه رده ی تایبته ت له سیسته می په روه رده و خوئندنی بالآ به پین پیوست. ههرچه نده بابه ته کانی په روه رده و دهرنناسی له سه رجه م نه و به شانیه ی زانکو که دهرچوانی له داها تودا دهن به مامۆستا ده خوئتریت، به لأم به شیوه یه کی لاره کی ته ماشا ده کریت و گرنگی زۆری پینه دراوه به راورد به بابه ته کانی تر، ههروه ها له و به شانیه ی که دهرچوانی دهن به مامۆستا بابه تی په روه رده ی تایبته ت به شیک نیه له پرۆگرامی خوئندنی زانکویان، نه مه ش یه کیکه له هۆکاره کان که مامۆستایان به پتی پیوست ناتوانن مامه له ی تندرسته ت له گه ل خوئندکاری خاوه ن پیداو یستی تایبته تدا بکن.

ههروه ها نه نجامی توئینه وه که دهریخست نه زمونی وانه وتنه وه کاریگه ری هه یه له سه ر ناستی هۆشیاری مامۆستایان دهر به ری گرانیه کانی فیربوونی خوئنده وه، به واتای تاوه کو نه زمونی وانه وتنه وه ی مامۆستا زیاتر بیته ناستی هۆشیاری مامۆستایان سه باره ت به گرانییه کانی فیربوونی خوئنده وه وانه وتنه وه یان له نیوان (۵-۱) ساله ناستی هۆشیاریان سه باره ت به گرانییه کانی فیربوونی خوئنده وه که مته به به راورد به و مامۆستایانه ی که نه زمونی وانه وتنه وه یان له نیوان (۶-۱۰) ساله، ههروه ها نه و مامۆستایانه ی که نه زمونیان له سه رووی (۱۱) ساله، ناستی هۆشیاریان زیاتره له دوو ناسته که ی تری نه زمونی وانه وتنه وه، نه م نه نجامه ش پشتگیری توئینه وه ی (Mumpuniarti, 2017) ده کات که کاریگه ری نه زمونی وانه وتنه وه ی له سه ر ناستی هۆشیاری مامۆستایان سه باره ت به گرانییه کانی فیربوونی خوئنده وه ی پشتراست کردوه ته وه، هۆکاری نه م نه نجامه ده گه رته وه بۆ گرنگی نه زمونی وانه وتنه وه، چونکه تاوه کو مامۆستایان نه زمونی وانه وتنه وه یان زیاتر بیته ت شاره زاتر دهن له ده ستیشانکردنی گرفته په روه رده ی و فیکردنه کانی خوئنده کار، نه زمونی ده بیته هۆی فراونکردنی زانست و زانیاری مامۆستایان، چونکه مامۆستایان له کاتی وانه وتنه وه دا

رووبه رووی خوئندکاری جیاوازه له رووی توانای هزی و جهسته یی و ههروه ها دهرووئی دهنه وه، که له سه ره تادا ناسان و روون نیه مامه له کردن له گه ل یاندا، به لأم به تپه ره بوونی کات به هۆی دووباره رووبه رووبه وه ی نه و گرفته تانه باشتر ده توانن مامه له ی له گه لدا بکن. یه کیکیتر له نامانجه کانی توئینه وه که بریتیبوو له ده ستیشانکردنی جیاوازی نیوان په گه ز و ناستی هۆشیاری، نه نجامی توئینه وه که دهریخست هه ی جیاوازییه کی ناماری نیبه له نیوان په گه ز و ناستی هۆشیاری، وانا جیاوازی په گه زی هه ی کاریگه ریه کی نه بووه له سه ر ناستی هۆشیاری مامۆستایان سه باره ت به گرانی فیربوونی خوئنده وه، ده کریت هۆکاری نه بوونی نه م جیاوازه بگه رته وه بۆ نه بوونی خولی راهینان بۆ مامۆستایان دهر به ری گرانییه کانی فیربوونی له سه رجه م داموده زگانی په روه رده و فیربوونی به پین جیاوازی په گه زی.

دهرنه نجام و راسپاره

گرانی فیربوونی خوئنده وه یه کیکه له گرفته باوه کانی خوئندن که تووشی مندالان ده بیته هه ر له سه ره تای ته مه نی چونه باخچه ی ساوایان و خوئندنگه، زۆریک له مامۆستایانی خوئندنگه بنه ره تپه کانی شاری که لار ناستی هۆشیاریان باشه دهر به ری نیشانه سه ره تایه کانی گرانی فیربوونی خوئنده وه، به لأم دوو چاری گرفت دهن کاتیک رووبه رووی خوئندکاریک دهنه وه که خاوه ن گرانی فیربوونی خوئنده وه یه، نه ویش به هۆی نه بوونی شاره زایی له شیوازی مامه له کردن و ههروه ها چۆنیتی هاوکاریکردنی نه و جۆره خوئنده کارانه، تنه با رته یه کی زۆر که م له مامۆستایان ناستی هۆشیاریان نایابه و ده توانن به دروستی مامه له بکن له گه ل نه و خوئنده کارانه ی که گرانی فیربوونی خوئنده وه یان هه یه. ههروه ها نه و مامۆستایانه ی که نه زمونی وانه وتنه وه یان زۆره ناستی هۆشیاریان سه باره ت به گرانی فیربوونی خوئنده وه باشتره به به راورد به و مامۆستایانه ی که نه زمونی وانه وتنه وه یان که مته ره. پشینیار ده کریت که توئینه وه ی زیاتر بکریت سه باره ت به گرانییه کانی فیربوونی به گشتی و گرانی فیربوونی خوئنده وه به دیاریکرایان به نامانجی تیشکخسته سه ره لایه نه کانی دیکه ی نه م بواره، یه کیکیتر له رنجه چاره کان بریتیه له کردنه وه ی خولی راهینان بۆ مامۆستایان و توئهرانی دهرووئی و کۆمه لایه تی سه باره ت به گرانییه کانی فیربوونی و چۆنیتی مامه له کردنی له گه ل خوئنده کارانی توشبوو، ههروه ها گرنکیدان به په یه ندی به هیزی نیوان ده سته ی خوئندنگه کان و خیزانی خوئنده کارانی توشبوو به مه به سته باشتر هاوکاریکردنیان، چونکه هه بوونی په یه ندیه کی تندرسته کاریگه ری راسته وخۆی هه یه له سه ره به ره و پشچوونی رته روی چاره سه رکردنی گرفته کان یان، له ناستی خوئندنی بالآ پیدوسته بابه تی په روه رده ی تایبته ت بخوئندریت له سه رجه م نه و به شانیه ی که دهرچوانی دهن به مامۆستا له داها تودا، نه مه ش به نامانجی زیاتر ناشانکردنیان به بابه ته کانی په روه رده ی تایبته ت به گشتی و گرانییه کانی فیربوونی به تایبته تی.

Shultz, J. (2013) The dyslexia-stress-Anxiety connection. Retrieved May 13, 2019, From, www.dyslexiaida.org.

Snowling, M. J. (2013). Early identification and interventions for dyslexia: a contemporary view. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 13(1), 7-14.

Thompson, P. A., Hulme, C., Nash, H. M., Gooch, D., Hayiou-Thomas, E., & Snowling, M. J. (2015). Developmental dyslexia: predicting individual risk. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(9), 976-987.

Tunmer, W., & Greaney, K. (2010). Defining dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*, 43(3), 229-243.

Vaughn, S., Bos, C. S., & Schumm, J. S. (2011). *Teaching students who are exceptional, diverse, and at risk in the general education classroom*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

پاشکۆ

به‌شداربووی به‌رێز.....
 من توێژهرێکی بواری په‌روه‌رده و ده‌رونناسیم له زانکۆی گه‌رمیان، توێژینه‌وه‌یه‌کی زانستی نه‌نجام ده‌دهم به ناویشانی (ناسی هۆشیاری مامۆستایانی خوێندنگه بنه‌رته‌یه‌کان سه‌بارهت به گرانی فێربوونی خوێندنه‌وه (Dyslexia) له خوێندنگه بنه‌رته‌یه‌کانی شاری که‌لاردا).
 بۆیه داواکارم له به‌رێزتان که هاوکاربیت له وه‌لامدانه‌وه‌ی ئەم چه‌ند پرسیاره‌ی که له‌به‌رده‌ستندایه. زۆر گرنگه بزانی که مه‌به‌ستی توێژینه‌وه‌که زانستییه و هه‌موو زانیاریه‌که‌کانت پارێزراون و پێدوست ناکات ناوی خۆت بنوسی، هه‌روه‌ها وه‌لامی دروست بریتیه له گوزارشی راسته‌قینه‌ی به‌رێزتان سه‌بارهت به بره‌گه‌کانی راپرسیه‌که.
 به‌شداریکردنتان به‌لگه‌ی پالێشتی به‌رێزتان به‌ توێژینه‌وه‌ی زانستی سوپاس بۆ هاوکاریتان.

*تێبینی پێش وه‌لامدانه‌وه‌ی پرسیاره‌کانی ناو خسته‌که، وه‌لامی ئەم پرسیارانه بده‌ره‌وه.

- ره‌گه‌ز ()
- خوێندنگا ()
- چه‌ند سأل نه‌زموونی وانه‌وتنه‌وت هه‌یه ؟ ()

سه‌رچاوه‌کان

Acharya, P. (2015), A study of the awareness of secondary schools teachers towards language learning difficulties of students. *Scholarly Journal for Interdisciplinary Studies*. 26 (4), 2889-2898.

Al-Shidhani, T. A., & Arora, V. (2012). Understanding dyslexia in children through human development theories. *Sultan Qaboos University Medical Journal*, 12(3), 286.

Chakravarty, A. (2009). Taare Zameen Par and dyslexic savants. *Annals of Indian Academy of Neurology*, 12(2), 99.

Chugh, S. (2011). Teachers' perceptions of students with late emerging reading disabilities. *Iowa State University Digital Repository*.
<https://lib.dr.iastate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1371&context=etd>

Glazzard, J. (2010). The impact of dyslexia on pupils' self-esteem. *Support for learning*, 25(2), 63-69.

Ingesson, S. G. (2007). Growing up with dyslexia: Interviews with teenagers and young adults. *School Psychology International*, 28(5), 574-591.

Moothedath, S., & Vranda, M. N. (2015). Knowledge of primary school teachers in identifying children with learning disabilities. *Disability, CBR & Inclusive Development*, 26(3), 68-76.

Nascimento, I. S. D., Rosal, A. G. C., & Queiroga, B. A. M. D. (2018). Elementary school teachers' knowledge on dyslexia. *Revista CEFAC*, 20(1), 87-94.

Ness, M. K., & Southall, G. (2010). Preservice Teachers' Knowledge of and Beliefs About Dyslexia. *Journal of Reading Education*, 36(1).

Rudiyati, S., Pujaningih, P., & Mumpuniarti, M. (2017). Teacher Knowledge and Experience Dealing with Students with Learning Disabilities in Inclusive Elementary School and Implications to Learning Accommodation and Modification. In *1st Yogyakarta International Conference on Educational Management/Administration and Pedagogy (YICEMAP 2017)*. Atlantis Press.

Savage, John F (1985). *Dyslexia : understanding reading problems*. J. Messner, New York. Retrieved from <https://trove.nla.gov.au/work/18914794?q&versionId=44612624>